

Patronátní právo v pozemkovém přidělovém řízení.

Podle přednášky sen. presidenta K. Fliedra, konané v Právnické jednotě dne 26. listopadu 1925.

Není účelem této přednášky zabývat se s významem a podstatou patronátu, spíše pouze vyličit obtíže, jaké nastávají při agrárních operacích, spojených s přidělem půdy, ať v důsledku zákona o drobných pachttech, ať zabráním velkého majetku zemědělského. K bližšímu porozumění budiž přece dovoleno, alespoň vytknouti, že p. právo jest souhrn práv a povinností, které nezávisle na postavení přísluší nějaké osobě ke kostelu neb církevnímu ústavu (úřadu) na základě zvláštního právního důvodu. Hlavním důvodem vzniku patronátního práva jest fundace, t. j. poskytnutí hmotných prostředků nutných ke zřízení církevních úřadů neb ústavů. V tom ohledu praví mem. verš: Patronum faciunt dos, aedificatio, fundus, t. j. p-em stane se, kdo obvěnil, vystavěl neb dal pozemek.

Co do druhů patronatu liší se: 1. Patronát věcný a osobní. Onen jest spojen s nemovitostí jako trvalé oprávnění, což při zřízení musí zvláště býti vytknuto. V našich zemích p. věcný převládá. Osobní přísluší osobě oprávněné jako takové. 2. Duchovní, světský a smíšený. 3. Samostatný a spolupatronát. 4. Plný či neobmezený, neúplný či obmezený. 5. Zeměpanský. Nás bude zajímati pouze p. v ě c n ý s nemovitostí spojený.

Již shora bylo řečeno, že s patronátem spojena jsou práva a povinnosti. Jako obsah p. práva vytýká starý memoriální verš: Patrono debetur honos, onus, utilitasque: praesentet, presit, defendat.

K nejdůležitějším právům p. patří právo podací (presentační), t. j. navrhnouti při uprázdňení určitého místa kandi-

dáta, příslušné církevní vrchnosti a dále péče (cura beneficii) o neztenčené zachování majetku kostelního neb obročního, zejména při zcizení. Dále cura beneficii nejde, což odpovídá tomu, že jest patronát výsadou výhodnou (favorale privilegium), nikoliv obtížnou (odiosum).*) Vždyť má patron dokonce i nárok na alimenty z jmění patronátního ústavu, je-li potomek zakladatelův a zchudnul-li bez viny své. K právům čestným jest zařaditi právo na čestné místo v kostele, při průvodech kostelních, uvítání při vstoupení do kostela, zvláštní vzpomínku při modlitbách kostelních a j. v.

K tíživým povinnostem p-a patří břemena stavební, která § 57 konfesionelního zákona ze dne 7. května 1874, č. 50 ř. z. výslovně v platnosti zachoval. Podle známého díla Mayerhofrova (Handbuch der polit. Verwaltung, svazek IV. na str. 156 a 266 násl.) jsou tato břemena v historických zemích různá a různé jsou také předpisy o dotyčném řízení konkurenčním. Na Moravě a ve Slezsku byly o tom vydány zvláštní zemské zákony (tam ze dne 2. dubna 1864, č. 11 z. z., zde ze dne 15. listopadu 1863, č. 2 z. z. z r. 1864), v Čechách zákona není a platí proto ještě dekrety býv. dvorské kanceláře ze dne 24. prosince 1782, č. 283 sb. z. s. a ze dne 29. ledna 1783, č. 436 sb. z. s.

Věcný patronát lze přenést i bez nemovitostí, nepřiči-li se to fundaci. Totéž děje se, když se zcizuje pozemek s výhradou patronátu, což se děje v našich zemích zpravidla, prodávají-li se statky zemské neb státní i nekřesťanům. S pozemkem (realitou) přechází právo p. jako jeho příslušenství tenkrát, když vlastnictví statku mění se podle práva soukromého.

Při dobrovolném nebo i nedobrovolném (exekučním) prodeji velikých statků v celku, s kterými je právo p. spojeno, nebylo tudíž dosud žádných obtíží a pochybností stran osudu práva p.

Bez ohledu na to, bylo-li to ve smlouvě nebo v dražebních podmínkách ustanoveno, přešly právo a povinnosti patronátní na nového nabyvatele (vydražitele) samy sebou, aniž by bylo třeba nějakého knihovního zápisu.

*) Použito tu článku prof. dr. Hennera v Ottově Nauč. slovníku. pod názvem: Patronátní právo.

Zásada tato byla již přijata v tak zv. Tractatus de iuribus incorporalibus Leopolda I. ze dne 13. března 1679, Tit. I., kde se v § 20 praví, že patronát, spojený se statkem, přechází při zcizení jeho accessorie (t. j. jako příslušenství) s tímto na nového držitele. Započtení na cenu trhovou nebo nejvyšší podání se neděje. Uznává to dále článek XIV. uvoz. zák. k ex. řádu, kde se praví, že nedotčeny zůstávají předpisy, podle nichž reální břemena k účelům církevním a školským přecházejí na vydražitele.

Uznal to konečně i odhadní řád, vydaný dne 25. července 1897, č. 175 ř. z., který ve svém §u 21 řadí k oněm břemenům, která přecházejí na vydražitele z práva samého («von rechtswegen»), práva patronátní, dále povinnosti, vyplývající z členství vodních společenstev (§ 23 zák. z 30. května 1869, č. 93 ř. z.), ze zápůjček melioračních (§ 5 zák. z 6. července 1896, č. 144 ř. z.) a ze služebností z nouze (§ 20 zák. ze dne 7. července 1896, č. 140 ř. z.).

Tím nemínil ale říci, že by při zjištění ceny odhadní neměl býti brán zřetel k těmto břemenům, poněvadž odstavce 4. a 5. téhož §u ustanovují, že se zmenšení výtěžku, těmito břemeny nastalé a početně zjištěné, odpočítává od vyšetřěného ročního výtěžku reality, jejíž odhadní cena se zjistí jeho kapitalisováním (§§ 16, odst. 2. a 18, odst. 1. odh. řádu).

Podle těchto předpisů přechází tudíž věčný patronát na vydražitele nejen nutně a nevyhnutelně, ale i bez započtení do ceny trhové, čili vydražitel musí břemena p. nésti, aniž by si hodnotu jich směl srážeti z kupní ceny (nejvyššího podání). Ta byla ostatně při exek. prodeji již vzata v úvahu při vypočtení ceny odhadní. Předpisy tyto připouštějí také obdobné jich použití při dobrovolných odhadech (§ 272 cís. pat. z 9. srpna 1854, č. 208 ř. z.).

Co bylo dosud uvedeno, předpokládá, že nemovitý statek zcizen byl jako celek, nebo aspoň že prodána byla dobrovolně jeho menší část při zachování kmenového zbytku jeho, ovšem s přivolením církevních úřadů a ústavů, jichž prospěchu p. břemena slouží, neb které bdítí mají nad zachováním neztenčené jistoty. Proti vznikajícímu se rozdělení statku neb proti bezvadnému odepsání jistých částí možno se hájiti vznesením odporu podle § 3 zákona ze

dne 6. února 1869, č. 18 ř. z., jenž upravuje řízení knihovní při rozdělení nemovitostí.

Nesnáze a pochybnosti s osudem věcného práva p. povstaly nejprve po účinnosti zák. ze dne 27. května 1919, č. 318 Sb. z. a n. o zajištění půdy dlouholetým drobným pachtýřům, ještě ve větší míře však, když vstoupily v život zákony a sice přidělový ze dne 30. ledna 1920, č. 81 Sb., dále ze dne 8. dubna 1920, č. 329 Sb. a ze dne 13. července 1922, č. 220 Sb., oba o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový.

V prvním případě, kde jednalo se o d r o b n é pachtýře, byly jak od volného tak zabraného velkostatku odděleny pouze jisté části, takže kmenový zbytek, představující podstatný a hlavní jeho díl, zůstal zpravidla neporušen. Oddělené pozemkové parcely, drobným pachtýřům do vlastnictví přikázané, nebyly dalšímu trvání velkostatku jako takového překážkou, osud jeho se nezměnil částečným rozparcelováním.

Jinak v případě druhém, kde Státní pozemkový úřad měl a má možnost zabratí případně i celý velkostatek a jej přidělití ať v celku ať v částích jednotlivcům a tím rozhodnouti o jeho budoucí existenci. Zde tedy může nastati i úplné rozparcelování.

V obou případech děje se tak bez souhlasu vlastníka, i proti jeho vůli, ač i předchozí dohoda není zákonem vyloučena.

Naskytuje se otázka, jaký osud stíhá v obou případech kostelní příp. farní patronát, tedy patronátní právo vůbec. Odpověď jest nad míru obtížná a choulostivá, poněvadž se marně ohlížíme po nějakém praecedens, t. j. vzoru předchozím, který by nás vyvedl z temnoty a dal návod k řešení.

Luštění této otázky jest také proto nesnadné, poněvadž § 32 konf. zákona ze dne 7. května 1874, č. 50 ř. z. sice slíbil nové upravení patronátních poměrů, k upravení takovému však ani v Rakousku ani u nás dosud nedošlo, hlavně pro obtíže při případném vyvazení p. p o v i n n o s t í povstálé a s vyvazením spojené. I naše zákony agrární se ve směru tom odmlčely.

Nejvyšší správní soud rozhoduje důsledně (tak poslední známý, dosud ve sbírce neuveřejněný nález z 26. května 1925, ř. 4555), že patronátní břemena trvají i po záboru a

přídělu pozemků, dokud příslušným úřadem — Státní poz. úřad jím není, nejsou k řešení této otázky příslušným — nebude jinak opatřeno.

Za tohoto stavu věcí nelze se diviti, že v rozhodnutích nejvyššího soudu v Brně jeví se jakási nejistota a kolísání a že nálezy jeho různí se ve věcech drobných pachtýřů a v případech, kde jde o převzetí a náhradu za zabraný majetek pozemkový.

Tam, kde majitelé velkostatků žádali, aby drobní pachtýři převzali část p. břemen, byli naprosto zamítnuti, kdežto při přídělu a převzetí zabraňého majetku zaujmuto bylo již stanovisko odchylné, klonící se jistému převzetí břemen p. majiteli dílců od velkostatku odloučených.

Než i tu se jeví jakási rozpačitost.

V obou případech hájí však nejv. soud svou příslušnost k rozhodování o účincích částečného neb úplného rozprodeje reálním patronátem zatíženého statku při soudním rozvrhu stanovené ceny, uváděje, že tomu neodporují ani předpisy §§ 33 a 34 uvedeného již konf. zákona, a kdyby i odporovaly, že prý musí ustoupiti předpisům shora uvedených zákonů agrárních, jimiž by byly pro obor a účele jejich derogovány.

Budiž nyní dovoleno, vyjmouti ze zásadních rozhodnutí aspoň ty nejdůležitější myšlenky, z nichž bude patrné, jakým směrem se nejv. soud ubíral a kam vlastně směřuje. Prvý, majiteli velkostatku nepříznivý nález datuje se z 19. září 1922 (uveř. ve Sbírce nejv. soudu, redigované drem Vážným pod č. 1849) a týče se zajištění půdy drobným pachtýřům.

Z důvodů pouze vyjímáme: Která břemena a za jakých podmínek je má pachtýř převzít, ustanovuje § 10 zákona ze dne 27. května 1919, č. 318 Sb., o zajištění půdy drobným pachtýřům. Soudce má v příkazovacím usnesení podle § 17 tato převzatá břemena vytknouti. Otázka je tedy jen ta, zdali p. břemena, jichž převzetí pachtýři se stěžovatel (majitel velkostatku) domáhá, spadají pod pojem reálních břemen §u 10, a jeli tomu tak, zda jsou zde i ostatní podmínky převzetí v tomto §u vytčené Je-li patronát reální, jsou i břemena s ním spojená břemena reálními, nicméně však ani tu nespádají(?) pod pojem r. břemen, jak zákonodárci v § 10 tanul na mysli. Zde se totiž myslí na r. břemena, jež mají

jako taková samostatnou existenci a představují tedy právní poměr o sobě a pro sebe.*)

Takovými však nejsou ani tehdy, když se jedná o patronát reální, neexistují sama o sobě a pro sebe, nýbrž jen jednou stránkou právního poměru, jenž má stránku ještě jinou, od které se odloučiti nedají. Patronát jest soubor práv a závazků, nikoliv tedy pouze závazků, takže povinnosti má také druhá strana (církevní ústav) a tyto jeví se na straně patronově jako práva. Ale právě proto, že jest to soubor práv a povinností, vzájemně se podmiňujících, jednotný a nerozlučný právní poměr, nedají se ani práva ani závazky z celkového poměru vyjmouti a osamostatniti, nelze závazky přenášeti na osobu jednu a práva na osobu druhou, nýbrž vždy může přecházeti jen celý právní poměr, patronát jako celek, nikoliv tedy břemena sama zvlášť. Práva a břemena mohou sdíleti vždy jen společný, nikdy — vyjma případ trestu a zcizení statku osobě mimokřesťanského vyznání — různý právní osud

Nemožno tedy připustiti, aby dosavadní patron podržel práva p. a pachtýři převzali část p. břemen. Jednotnost právního poměru nedovoluje, ani aby patronát byl droben nebo zmnohonásobňován, jestliže statek, s nímž je patronát spojen, částečně se rozparceluje — povinnosti se rozparcelovati nemohou —, ani aby p. práva byla zmnohonásobněna. Vedlo by to k nehoráznostem, poněvadž obsah a předmět p. práv a povinností nemohou se ani zmenšiti ani zvětšiti.

Patronát i co do práv a povinností (břemen) zůstane u kmenového zbytku statku. V řízení o drobných pachttech musí nový nabyvatel zpachtovaného pozemku složití přejímací cenu (§ 21), práva na statku vězící pominou na odepsaném pozemku, a jsou-li vtělena, se vymažou (§ 23). Při dobrovolném úplném rozprodeji statku, s přivolením církevního ústavu (úřadu) se stavšího — přivolení předpokládá zajištění povinností patrona jinak než na př. kapitálem (?) — patronát dokonce pomíjí, neboť souhlasným zrušením statku vzdávají se obě strany svých práv. O přenesení na nové

*) Dikce poněkud nejasná. O správnosti ihned na to uvedeného názoru možno jest pochybovati; vždyť shora uvedený čl. XIV. a § 21 odh. řádu je realními břemeny nazývá a ocenění jejich nařizuje.

nabyvatele nemůže tedy býti řeči Pachtýřům nelze proto uložiti převzetí p. břemen

Jen tolik z důvodů onoho nálezu.

Uvedený nález vyvolán byl patrně úvahou — *expressis verbis* není to ovšem tam řečeno —, že p. břemena nedoznala co do zajištění žádné újmy odepsáním pozemků drobným pachtýřům přikázaných od velkostatku a že nelze odepsané pozemky, namnoze jen nevelké výměry — pachtýři hospodářských celků jako jsou dvory a statky byly z požadovacího práva vyloučeni (§ 3, odst. 4. zákona č. 318/19 Sb.) — p. právem neb peněžním relutem zaň zatěžovati.

Akce drobných pachtýřů jest již na malé výjimky bez mála skončena, čímž stanovisko nejvyšší soudní instance ztrácí na významu a důležitosti.

Podstatně jiný obraz skytá rozhodnutí téhož soudu ze dne 7. dubna 1925, č. j. R I 295-25, uveř. ve XIV. seš. letošního Právníka. Děj jemu za základ sloužící jest v krátkosti tento: Státní poz. úřad převzal od velkostatku v Častolovicích několik dvorů, dohodnuv se s majitelem, že onen nepřejímá žádných p. práv a břemen, takže patronát zůstává při držiteli nepřevzaté části.

Finanční prokuratura jako zástupkyně kostelů a far v Častolovicích, Tyništi a ve Voděradech učinila, majíc na zřeteli svou povinnost, dbáti o neztenčené zachování jistoty, u zemského soudu v Praze návrh na soudní uložení uhrazovacího kapitálu, vypočteného za povinnosti reálního patronátu na velkostatku váznoucího, při čemž se odvolávala na ustanovení §§ 219 a 224 ex. ř.

Obě nižší instance návrh ten zamítly — druhá měla též pochybnosti o své příslušnosti —, kdežto nejv. soud uložil soudu prvému, aby s ohledem na to, že na stát jako nabyvatele převzaté části patronátního statku přešla poměrná kvota p. břemen a on že je musí převzít bez srážky z přejímací ceny, zahájil s účastníky jednání o výpočtu této kvoty podle poměru hodnot obou částí statku, majiteli ponechaného a st. pozemkovým úřadem převzatého, a o způsobu přikázání, zda-li se má státi navrženým zřízením uhrazovacího kapitálu, čili nějak jinak. Prvý soud byl současně upozorněn, že se mohou účastníci dohodnouti a tudíž s příslušným schvá-

lením církevními ústavy zvoliti i způsob dohody, jenž by povaze případu nejlépe vyhovoval. Dohodnutí může také vyzníti v ten smysl, že se vyčká, až zákon sám otázku tu vyřeší(!).

Z obsáhlého odůvodnění vyjímají se tu jen nejvýznamnější myšlenky. » Zůstává-li patronát s k m e n e m statku u jeho dosavadního držitele, nevadí, aby církevní ústavy, jichž prospěchu p. břemena slouží, hájily se proti ztenčování jistoty vznikajícímu rozdělením statku. Tomuto rozdělení nemohou ani odporovati ani brániti, poněvadž nemohou zabrániti provedení zákona záborového. Dáť se zajištění řádného vybývání břemen dobře mysliti i při zachování nedílnosti patronátu a nerozlučnosti jeho břemen a práv.

(Dokončení.)

P R A K T I C K É P Ř Í P A D Y.

Smlouva služební či smlouva o dílo.

Žalovaný A. angažoval pevně žalobce B. jako kapelníka a svého zástupce pro zábavní podnik »Varieté Continental« v M. L. na letní sezonu od 16. VI. 1922 do 15. VIII. 1922, a to na základě smlouvy stejného obsahu, kterou měl žalovaný s nájemcem tohoto podniku K. Podle smlouvy měl platiti A. po smlouvenou dobu denní gáži 350 Kč pro celý kvartet, to jest pro žalobce a další 3 hudebníky. Čelistu najal si žalovaný sám, kdežto druhé 2 členy kvarteta najal pro tento podnik na základě této smlouvy žalobce.

Ve smlouvě bylo jmenovitě vymíněno v bodě f) že při policejních zákazech, epidemiích, ohni neb zavření jest smlouva nep'atná a člen nemá žádných nároků. A dále v bodě g), že při jakémkoliv nedodržení smlouvy platí provinivší se kontrahent konvenční pokutu 300 Kč.

Dne 14. VI. 1922 dostal B. od A. telegram, že zahájení Varieté Cont. se odkládá na 1. VII. 1922. Dne 30. VI. 1922 večer učinil žalobce telegraficky dotaz na majitele Continentalu do M. L., a dostal odpověď, že z otevření podniku vůbec sešlo, ježto podnikatel K. jest nezvěstný. Na to sdělil žalovaný svým dopisem ze dne 1. VII. 1922, aby žalobce do M. L. nejezdil, protože následkem zmizení nájemce podniku nebyl tento otevřen, a že žalobce nemá nároku na jakoukoli odměnu, jelikož podnik

Patronátní právo v pozemkovém přidělovém řízení.

Podle přednášky sen. presidenta K. Fliedra, konané v Právnické jednotě dne 26. listopadu 1925.

(Dokončení.)

Patrně k tomu cíli směřuje návrh fin. prokuratury na příkazání uhražovacího kapitálu vypočteného takovým obnosem, aby užítky (úroky) z něho kryly takovou část břemen (dávek, služeb a pod.), která se má k celkové sumě břemen těch, jako se má oddělená část statku k celé realitě před jejím rozdělením. Z břemen by se tudíž vypočetl podíl, vypadající na každou z obou částí podle jejich hodnoty, podíl vypadající na část oddělenou (státem převzatou) by se zajistil kapitálem. Držitel k m e n o v é h o statku jako patron plnil by všechny p. závazky, vybíral by si ale za to úroky z kapitálu uhražovacího, složeného nabyvatelem oddělené části, čímž by jednak nedílnost patronátu zůstala a jednak jistota nebyla ztenčena. Tomu pojištění by nevadilo, že státní poz. úřad v oné dohodě nepřevzal ani práv ani břemen p., neboť tu jde čistě o smluvní poměr mezi předavatelem a přejímatelem převzaté části statku, jenž zůstal bez účinku na právní postavení církv. ústavů, k jichž prospěchu břemena slouží a jichž práva nemohla býti dotčena, když dohody se nezúčastnily. Jejich práva, záležející právě v nároku na příslušné zajištění p. břemen, zůstala stále vyhrazena. Pak-li ale úmluvou zůstal nedotčen poměr mezi státem a církv. ústavem a trvají-li práva těchto ústavů na stát jako držitele převzaté části statku, trvá důsledně i jejich korelát, t. j. p. závazky státu podle poměru k převzaté části. Závazky ty jsou proti státu jako přejímateli v § 29 zák. náhradového výslovně uznány, neboť se tam praví, že povinnosti veřejnoprávní — a k těm patří nesporně i závazky p. — přecházejí na stát nebo nabyvatele dnem vkladu práva vlastnického.

Otázka, že břemena ta přecházela beze srážky z přejímací ceny, řešena jest v § 47 náhr. zák., který praví, že cena přejímací rozvrhne se podle zásady o rozvrhu nejv. podání za nemovitosti v dražbě nucené prodané. K zásadám těm patří ale také ta, že p. břemena musí vydražitel či kupec převzít bez započtení do nejv. podání či kupní ceny, zde tedy ceny přejímací. Při rozvrhu přejímací ceny podle § 47 cit. zák. nepředchází žádné dražební podmínky a jest tedy břemena předcházející beze srážky ceny výslovně uvéstí.«

Z uvedeného seznáváme, že nejv. soud v krátké době svá mínění pozměnil. Nemožno také zamlčeti, že posléze uvedené rozhodnutí není s to uspokojiti, poněvadž v jakési rozpačitosti vybízí přímo první soud, aby danou otázku řešil případně i docílením dohody mezi stranami, která může býti dokonce odročena až do vydání nových zák. předpisů, tedy ad calendas graecas, do neurčité budoucnosti. Úkol prvnímu soudci uložený jest tudíž věru nesnadný, poněvadž týž smírné dohodnutí ani vynutiti nemůže.

Jisto jest, že agrární zákony, jmenovitě náhradový, na práva a povinnosti p. aspoň výslovně zřetele nebraly. Nutno jest tudíž řešiti otázky sem spadající v rámci a duchu dosavadních zákonů a nařízení, případně i obdobou. Zcela úsečně bych se o to pokusil.

Zákony přidělový a náhradový jednají pouze o veřejných dávkách (§ 60 prvního zák.) a o veřejnoprávních pohledávkách (§§ 47 a 60 druhého zák.), kteréž dojdou úhrady z ceny přejímací. Jsou to daně, převodní poplatky, dávka z majetku a pod.

Tyto veřejnoprávní pohledávky mohou tedy také buď částečně neb i úplně zůstatí nekryty, vyjítí na prázdno, kdyby přejímací cena k jejich úhradě nestačila. Pak zaniknou. Stalo se tak v případě druhém na Častolovicku, kde přihlášená dávka z majetku celou přejímací cenu vyčerpala a na ostatní se nedostalo. Jiného a úplně odlišného druhu a rázu jsou veřejnoprávní břemena (dávky) v čl. XIV. uvoz. zák. k ex. řádu a v § 21, odst. 4. odh. řádu uvedená. Břemenem tím jest i kostelní a farní patronát. Trvání tohoto práva jest na výši přejímací ceny nezávislým. Jeho osud není tudíž spojen s výsledkem soudního rozvrhového řízení v § 47 náhr.

zák. předepsaného. Ať toto dopadne jakkoli, právo p. není a nesmí býti tím dotčeno. Má přecházeti na nabyvatele bez srážky z ceny přejímací samo sebou, z práva samého.

Tím však není řečeno, že by se k němu nemělo hleděti při stanovení ceny odhadní (přejímací). Již shora byl způsob jeho ocenění označen.

Zásad při ocenění vytknutých jest použití i při přidělu zabraného statku. Ustanovení přejímací ceny bylo §§ 41 a násl. náhradového zákona upraveno. O ocenění břemena p. není tu zmínky. Nezbývá tudíž jiného, než aby st. poz. úřad, jemuž samému a jedinému v prvé řadě ocenění se svě- řuje, přibíra znalce, úřad správní a zástupce církevních ústa- vů, ceru břemen p. vyšetřil, zjistil a tím i uhrazovací kapitál, z něhož p. břemena vybývána býti mají, ustanovil. Zákon nevylučuje ani tu dohody, která v řízení jak přidělovém tak náhradovém hrá velkou roli.

Bude tedy přejímací cena sestávati jednak z vlastní ceny přejímací, která bude předmětem řízení rozvrhového, jednak z uhrazovacího kapitálu tu ovšem jen pro ten případ, že nabyvatel práva p. nepřevzme. Mohou pak nastati tyto eventuality: Majitel velkostatku zůstane i po zabrání půdy přece držitelem kmenového statku a převezme cestou do- hody práva a povinnosti p. sám. Jsou to nejčtenější případy. Bez nastalé dohody není st. p. úřad k tomu oprávněn, aby ve smyslu § 33, odst. 2. konf. zák. deklarativním způsobem roz- hodoval s účinkem právní moci schopným o tom, komu po provedení poz. reformy náležeti bude uhrazování břemen s reálním patr. spojených, váznoucím až dosud na celém za- braném statku. Rovněž nemůže st. p. úřad proti vůli zúčast- něných činitelů tím způsobem disponovati s právem p., že by uvalil břemena s ním spojená jen na součást nemovitostí, již jest propustiti podle § 11 zákona záborového.

Jiný případ: Velkostatek byl celistvý zabrán a přidě- len, při čemž jeho velký dvorec, statek, hospodářská jednot- ka, zemědělský podnik přidělen byl jednotlivci, který opět cestou dohody na sebe vezme p. práva a povinnosti. Jsou to případy také se vyskytující. Budou-li tyto dohody uvede- nými již úřady a ústavy schváleny, jest tím věc pro p. pa- tronátní vyřízena a ocenění p. břemen odpadá.

Není ani vyloučeno, že st. p. úřad udělí za toto převzetí p. povinností jisté premie: na př. majiteli velkostatku k dohodě ochotnému propustí ze záboru nemovitosti nad výměru v § 2 zák. záb. uvedenou, neb přejimateli značné části velkostatku (dvorce a pod.) s toutéž ochotou sníží cenu přejímací (srovn. nález nejv. soudu správního ze dne 30. dubna 1924, č. 7585, uveř. ve sbírce pod č. 3542). Kdyby ovšem příslušné úřady a ústavy s touto dohodou nesouhlasily, nepokládajíce zbytkový statek neb převzatý dvorec a pod. za dostatečnou jistotu, nezbyvá než vyšetřiti reluováním na peníze uhrazovací kapitál na p. břemena vypadající a zjištití kvoty na zabrané pozemky přiléhající. Tyto se hotově zapraví a uhrazovací kapitál se uloží pod úrok buď v řízení správním, neb u veřejnoprávních ústavů úvěrních, o nichž jest v § 15 záb. zák. řeč. Snad by bylo možno, dovolávati se tu ustanovení § 23, odst. 1. příděl. zákona, které dopouští, aby st. poz. úřad určil, jaké povinnosti vzejdou osobě při přídělu půdy.

Soud nebyl v této záležitosti činným a nemůže proto ani býti požadován o s o u d n í uložení tohoto kapitálu uhrazovacího ve smyslu předpisů řádu exek.

Může také nastati případ, že celý zabraný velkostatek byl menšími částicemi přidělen, rozparcelován a že takto p. právo nepřešlo na žádného nabyvatele. V ě c n ý patronát v důsledku záborového zákona pak pomíjí a jest věcí příslušných úřadů a ústavů, aby o dalším osudu patronátu rozhodly. Není pak vyloučeno, že p. právo přejde v důsledku agrární reformy na ordinariát aneb na státní správu. Z vyšetřeného uhrazovacího kapitálu kryjí se pak břemena p.

Nejvyšší správní soud ve svém nálezu z 21. ledna 1925, č. 1107 (číslo sb. 4342) sice vyslovil, že není nezákonným, vyřkne-li st. p. úřad při rozhodování o § 11 záb. zák., že se výrok o dalším osudu břemen p. vyhrazuje přísl. úřadům; než mám za to, že toto odsunutí výroku má přec jen časové hranice, poněvadž při zjištění a určení přejímací ceny ve smyslu §§ 43 a násl. náhr. zákona jest se st. p. úřadu vysloviti, zač nabyvatel přidělenou půdu přejímá a zdali přejímá též p. břemena neb jich část, ku kterým se v rozvrhovém řízení nepřihlíží.

Názory nejv. soudy a mínění mé se rozcházejí.

Nejv. soud připisuje povinnost určení a rozvržení uhrazovacího kapitálu za p. břemena vyšetřenému soudům a vyslovuje, že činnost tato spadá do řízení rozvrhového; mám však za to, že neprávem, poněvadž v tomto stadiu jest takováto činnost již vyloučena.

Určení přejímací ceny a tím všech povinností s přidělem a nabytím zabraného statku spojených přikázal jak přidělový tak náhradový zákon v první řadě poz. úřadu a teprve ku vznesené stížnosti soudům (§ 46 náhr. zák.).

Rozvrh ceny přejímací předsevezme ovšem soud podle zásad řízení exekuč., avšak s důležitými odchylkami, které se týkají jak předmětu nároků, ku kterým jest přihlížeti, tak i co do pořadí. Nutno bráti zřetel nejen k veřejnoprávním dávkám a daním, zákonného zástavního práva požívajícím, nejen ku knihovně zajištěným soukromoprávním dluhům a břemenům, nýbrž také k nezjištěným nárokům ze smluv služebních, zaopatřovacích a pachtovních nebo nájemních (§§ 43, 43a, 49, 50, 50a náhr. zák.). Nevyčerpatelná část přejímací ceny přikáže se dokonce i na starší daně a dávky, jež nemají práva přednostního, a na o s o b n í přímé daně a dávky veřejné vlastníkem dluhované. Vesměs se ale předpokládá, že nároky tyto byly k rozvrhovému roku přihlášeny, a to pod jich ztrátou (§§ 43a, 47a, 50a náhr. zák. a §§ 209 a 210 ex. ř.).

K těmto všem nárokům právo patronátní nepatří; proto také není nikde předepsáno, že by patron neb zástupce círk. ústavů měl býti vyrozuměn o roku rozvrhovém. K tomuto právu se v tomto rozvrhovém řízení již nepřihlíží; není proň také úhrady v přejímací ceně, která při rozvrhu nemůže již býti zvýšena.

Nebyla proto fin. prokuratura ani oprávněna dovolávat se ustanovení §§ 219 a 224 ex. ř., která jednají o tom, jak se zúročně uloží kapitál, jehož je třeba, aby zástavním právem zajištěné nároky na roční důchody, jiné opětuující dávky a platy a pod. byly zapravovány z jeho úroků.

Po mém skromném náhledu měl býti její návrh zamítnut, s čímž pak padnul též rozkaz nejv. soudu prvnímu soudci

daný, aby se s věcí zabýval, případně uhrazovací kapitál na p. břemena vypadající zjistil.

Jest věcí fin. prokuratury jako zástupkyně p. práv, aby k hájení jich uplatnila svou činnost již v období, kde jedná se o určení ceny přejímací, poněvadž podle obdoby předpisu § 21, odst. 4. a odst. 5. první věty odh. řádu již zde přihlížeti jest k právům a břemenům, která přecházejí na nabyvatele sama sebou («von rechtswegen»). Jak se tak stane, bude předmětem úvahy a rozhodnutí v každém jednotlivém případě. Tu cestou opravných prostředků i soudové mohou zasáhnouti. Jest pak povinností st. p. úřadu, aby fin. prokuratuře byla dána možnost jednání včasným vyrozuměním.

Myšlenky zde nadhozené mohly by snad vésti k objasnění této důležité a časové látky a k upozornění rozhodujících činitelů, by ožehavé otázky sem spadající byly upraveny cestou zákonitou.

Život náš a postup agrárních operací jest ovšem rychlejší než rozvážné tempo úředního stroje, zvláště když právo patronátní spadá do širokého oboru choulostivých otázek, které pod heslem odluky církve od státu v poslední době se vynořily na povrch. Dojde-li vůbec k této rozluce, jest si jen přát, aby rozřešena byla ve prospěch naší čs. republiky a v dohodě se všemi zúčastněnými činiteli. Jsem v tom směru předem jist Vaším souhlasem,

D o d a t e k.

Po přednášce, jejíž obsah byl shora uveřejněn, byl podepsaný vzácnou laskavostí p. univ. prof. Dra Hennera upozorněn na dvě publikace, téže látky se týkající. Uvádějí se dodatečně. Patronátní právo **církevní** je dnes upraveno novým Codex juris canonici, schváleným papežem Piem X. a vydaným o svatodušním hodě (27. V.) r. 1917 papežem Benediktem XV., čím se mnohé změnilo proti dřívějšímu stavu. Z pojednání o tom v Základech práva kanonického II. část, 2. vydání, v Praze 1921 p. prof. Dr. Hennerem sepsaných vyjímáme jen významná ustanovení, poněvadž předpisy kodexu nezměnily ničehož na státním právu i v čs. republice platném, pokud upravuje patronátní poměry.

Na str. 156 uvedeného spisu čteme, že nejdůležitějším ustanovením kodexu jest, že nelze budoucně ž á d n ý m způsobem zřídití n o v é h o patronátu, tak že předpisy jeho vztahují se tudíž pouze na p. poměry již vzniklé před jeho vydáním (can. 1450, § 1.).

Na str. 159 čteme: Povinnosti patronovy jsou tyto:

2. Patron má povinnost znova vystavěti kostel sesutý nebo zřídití opravy nutné podle úsudku ordinářova, nabyli-li p. práva z vystavění a nenáleží-li povinnost stavební někomu jinému (can. 1469, § 1, bod 2.).

3. Doplniti důchody, nabyli-li práva p. z dotování a poklesly-li důchody kostelní nebo beneficiální tou měrou, že by nadále nebylo lze vykonávati slušně bohoslužby kostelní neb udělovati beneficia (can. 1469, § 1, bod 3.).

Pokud kostel je zpuštělý neb postrádá nutných oprav, nebo pokud příjmy nestačí, právo p. odpočívá (can. 1469, § 2.).

Autor uvádí pak k předpisům práva obecného u nás platného: na str. 161, že při rozluce státu a církve patronát (t. j. p r á v o patronátní) se zrušuje, pravidelně b e z n á h r a d y a na str. 162, že v ě c n ý patronát má u nás převahu; ale ani jeho práva ani povinnosti nezávisí na zápisu v poz. knihách (cf. čl. 9 mezikonf. zák.). Parcelace pozemků zapsaných v zemských deskách nemá potud vlivu na existenci patronátu, pokud vložka knihovní dosud trvá.

Velmi zajímavé a č á s t e č n ě i na naše nynější, agrárními operacemi vyvolané poměry přiléhavé a dosud časové myšlenky nalézáme v široce založeném pojednání tehdejšího fin. prokurátora ve Lvově Dra Viktora Korna pod názvem: »Über den dinglichen Mitpatronat«, uveř. v Öster. Zeitschrift für Verwaltung, 35. ročník z r. 1902, který mluví také o následcích parcelace pozemků.

Vyvozuje se tam, že věcné právo patronátní bylo vždy nerozlučně spojeno s velikými, původně jen šlechticům náležejícími statky, jen s pozemky stavovskými, dominikálními, nikdy rustikálními. Na tom ani zrušení poddanství ničeho nezměnilo. Z toho činí se v podstatě tyto důsledky:

1. Všicci spolunábyvatelé s právem p. jsou bez ohledu

na velikostní poměr jednotlivých dílů spolupatroni in solidum.

2. V případě, že by od velkostatku odděleno bylo více pozemků, aniž by tím nastala podstatná změna kmenového statku, zůstává p. právo u tohoto.

3. Při rozparcelování (úplné dismembraci) velkostatku p r á v o p. pomíjí (viz na str. 120).*)

Úvádím zde úmyslně aut. něm. znění: Ist nun bei einem Gute, mit welchem das Patronatsrecht verbunden war, festgestellt, dass durch Zerteilung, Dismembration oder Parzellierung desselben der bisherige Begriff des Gutes als Einheit verschwunden ist, und dass die Teile den wirtschaftlichen, sozialen und rechtlichen Charakter des ursprünglichen Patronatsgutes nicht mehr in sich tragen, dann ergibt sich nach den Grundsätzen des kanonischen Rechtes die nicht mehr abzuweisende Konsequenz, dass auch das Rechtssubjekt des Patronates untergegangen ist und die libera colatio des Ordinarius eintrete.

4. Zaniknul-li statek jako nositel věčného p. práva, pak pominulo již podle obecného práva i právo patronátní cum onere et comodo.***) Pak spadají břemena na obec a příslušníky vyznání (přifařené, parochiany).

Zajímavo jest, že podle dra Korna Prusko již dávno zákonitě upravilo otázku, co nastává při parcelaci statku s břemeny patronátními. Stalo se tak zákonem z 3. ledna 1845, č. 2535 sbírky zák. a oběžníkovým výnosem ministerstva pro hospodářské záležitosti z 21. srpna 1860, ve st. věstníku č. 208.

Břemena patronátní rozvrhnou se na nabyvatele oddělených pozemků buď podle poměru nabyté plochy neb podle zjištěného výtěžku těžby, tudíž podle stejné zásady, o které se stala zmínka v přednášce. Sen. president K. Flieder.

*) Souhlasně Vehring, Kirchenrecht, II., na str. 491, kdežto Wahr-
mund, des Kirchenpatronatsrecht und seine Entwicklung in Österreich,
Wien, 1894, Alfred Hölder na str. 279, pozn. 104, je názoru, že právo pře-
chází na veškeré nabyvatele.

**) Stejně Wahrmund l. c. na str. 278